

PROF. DR. İ. ÇETİN DERDİYOK İLE SÖYLEŞİ

Arş. Gör. Dr. Bilge KARGA GÖLLÜ

-Sayın Hocam, öncelikle yoğun dersleriniz arasında beni kırmayıp söyleşi teklifimi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

İ. Çetin DERDİYOK: Rica ederim.

-Çocukluk yıllarınızdan ve ailenizden biraz bahseder misiniz?

İ. Çetin DERDİYOK: Bugün 13 Ekim 2021 Çarşamba. Epey zaman geçmiş ve bugün seninle bu söyleşiyi yapıyoruz. Teşekkür ederim. Evet... "Çocukluk bitmeyen bir gökyüzü gibiymiş" Bilge. İnsanların çocukluğu hakikaten önemli. Psikologlar, sosyologlar da bunu söylüyorlar. İnsan çocukluğundan besleniyor veya beslenemiyor... Sıkıntılar yaşıyor. Benim çocukluğum da yurdumuzun büyük bir çoğunluğunun olduğu gibi orta sınıf bir ailede geçti. Yani var olmaya, yaşamaya çalışan bir ailenin çocuğuyum ben de. Annemin ve babamın ailesi de varlığını sürdürmüşler. Biz beş kardeşiz. Annemin ailesi biraz daha resmî görevleri bulunan insanların olduğu bir aile. Annem Gaziantepliydi. Babası, yani dedem Ali Asım Teoman, (ben hiç görmedim. Annemler küçükken vefat etmiş) tahrirat kâtipliği, kaymakamlık, kaymakam vekilliği gibi görevlerde bulunmuş. Onun babası da askermiş. Bürokrat bir aileymiş annemin ailesi. Babamın ailesi ise daha çok zanaatkar ve esnaf. Dedem berberlik, terzilik gibi meslekler icra etmiş. Babam da döküm işiyle uğraşmış. Makine parçaları yaparlardı. O zamanlar Türkiye'de böyle apartman tipi hayat çok nadirdi. Benim çocukluğum Adana'da mahallelerde geçti. Sokakta çeşitli oyunlar ve top oynardık...

-Çocukluğunuz hangi mahallede geçti?

İ. Çetin DERDİYOK: Adana'da Hanedan ve Kocavezir mahallesinin arasında bir yer. Hacı Bayram'a yakın. Orada Plevne İlkokulu'nu bitirdim. Daha sonra babam Kanalköprü semtinde, Mithatpaşa Mahallesi'nde bahçeli bir ev almıştı, çocukluğumun son kısmı da bağlık bahçelik yerlerde ve su havuzlarında geçti. Bu yüzden iyi yüzerim.

-İlkokul yıllarınız nasıl geçti ve bu yıllarda edebiyata ilginiz olduğunu fark ettiniz mi?

İ. Çetin DERDİYOK: Sen bunu sorunca çok daha eskiye gittim. İlkokuldayken anneannem, teyzem, annem konuşurlardı. Eski şairlerden söz ederlerdi, bazı şiirlerini okurlardı, anlatırlardı... Daha çocukken, onların şiir gibi konuştuğunu fark etmiştim. Anlattıkları şairlerin bile kafiyeli sözler söylediklerini örnek vererek aktarırlardı.

Babaannem maniler söylerdi. Beddua ederken de şiir gibi ederdi. Bazen türkü gibi de söylerdi babaannem. Babaannemi çok iyi hatırlıyorum, çok da seviyordum rahmetliyi... Çünkü onun yanında kendimi güvende hissedederdim. Babaannem eski insanlardan biriydi. Güçlüydü. Onlardan çok etkilendim.

-Edebiyatın çocukluğunuzdan beri hayatınızın içinde olduğunu anlıyorum. Bu ilginin, özellikle şiirle başladığını söyleyebilir miyiz?

İ. Çetin DERDİYOK: Edebiyat belki bütün çocukların ilgisini çekiyordur. Söyleyiş, ses tekrarları... Orman adında bir torunum var. 3,5 yaşında. Ses tekrarlarının onun da ilgisini çektiğini fark ettim. Benim de herhalde sesler, söyleyişler dikkatimi çekmişti. Bir de Adana'nın matbuat hayatında yer alan bir amcam vardı. Gazetede çalışmış, müretteplik yapmış. Hem düşünce olarak hem fiziken burada yer almış. Hatırlıyorum, o da güzel şiirler okurdu. Tabi annemin ailesi hep güzel sözleri bilir, yazar ve söylermiş... Ben "annemin eseriyim" diye düşünüyorum. Pekçok bilgiyi, sözü, edebî metni ben annemden öğrendim. Masal anlatırdı... Bazı sözleri vardı. O da yaşarken aklıma geliyor. Bir tanesini söyleyeyim. Yüzbaşı olan dedesi söylermiş: "Bana benden olur her ne olursa; başım rahat bulur ağzımda dilim durursa". Bu söz çok hoşuma giderdi.

-Çok güzel...

İ. Çetin DERDİYOK: Büyük dedemiz ayrıca "Dem bu dem saat bu saat" dermiş... Bunlar hayatla ilgili. Yaşadıkça, bazı durum ve olaylarla karşılaştıkça aklıma gelen sözleri var. Bana onlardan miras kalmış. Ben de aklıma geldikçe çevremde söylüyor, paylaşıyorum. Annem 1931'de Gaziantep'te doğmuş. Kız Enstitüsü'ne devam etmiş. Annemin yazısı güzeldi. Çok okunaklı bir el yazısı vardı... Ben çocukken resim de dikkatimi çekerdi. Belki annemin özendirmesiyle resmi güzel yapardım, hatta çamurdan heykeller yapmaya çalışırdım. Lise öğrencisiyken resim öğretmenimiz bir arkadaşımızı kürsüye çıkardı. Onun resmini yapmamızı istedi. Öğretmenimiz Hatice Kumbaracı yaptığım resme bakmış ve daha sonra bana Varlık Yayınlarından "İnci" adlı bir kitabı imzalayarak hediye etmişti. Yıllar sonra öğretmen olduğumda ben de öğretmenim Hatice Kumbaracı'yı taklit ederek başarılı öğrencilerime böyle kitaplar hediye ettiğimi hatırlıyorum.

-Aslında çocukluk yıllarınızda edebiyatın yanı sıra güzel sanatların diğer dallarına da meraklıymışsınız.

İ. Çetin DERDİYOK: Annem de özendirirdi belki. "Aferin Çetin, güzel yapıyorsun!" diye. Dayımın heykel yaptığını anlatırdı. Ben de özenirdim. Sanırım onlar beni yönlendirmiş.

-Okulda sizi okumaya yönlendiren, teşvik eden kişiler oldu mu?

İ. Çetin DERDİYOK: İlkokulda İsmet Kilisli adlı bir sınıf öğretmenimiz vardı. Sınıf kitaplığından bana bir hikâye vermişti. Ben ertesi gün okumuş, bitirmiştım. Hiç unutmuyorum, adı "Kediler Sultanı"ydı. Masal kitabı... Sonra öğretmenim başka bir kitap verdi. Bazen de diğer öğrencilere şöyle derdi: "Bakin, Çetin okudu". Hocanın bu sözü bende daha çok okuma isteği uyandırdı. Öyle öyle daha çok okudum. O tarihlerde okula yazarlar gelirdi. Kitaplar satarlardı. Ben de biriktirdiğim harçlığımla onlardan kitap alırdım. Öğretmenim bu yüzden beni takdir ederdi. Daha ilkokuldayken annemin verdiği harçlığı biriktirip okul ansiklopedisi de almıştım. Parlak resimleri

olan, içi daha mat ansiklopediydi. Bu ansiklopedilere bakmak bile bana başka bir zevk verirdi. Mesela Hindistan'daki Tac Mahal'in resmini, Mısır'ın ehamlarını yani piramitlerini, ilk defa o ansiklopedilerde gördüm. Panama'yı, Amerika'yı... Böyle bir dünya olduğunu... Dünyanın başka yerlerinde de insanlar olduğunu... Bizim zamanımızda televizyon yoktu. Bu yüzden ansiklopedilerden birçok yeri görebilmiştim. Çok merak ediyordum. Hafta sonları bazen de sinemaya giderdik. Bir ilkokul arkadaşım vardı. Safa Yüzereroğlu... Onunla beraber oturur, hayaller kurardık. Ansiklopedide gördüğümüz veya filmlerde izlediğimiz yerlere gitmeyi hayal ederdik. Ben bunu daha sonra az da olsa gerçekleştirdim. Biraz zor koşullarda yetişmeme rağmen yurdumuzun, memleketimizin sağladığı imkânlarla... Güzel öğretmenlerimiz ve okullarımız varmış... Bizler biraz da bu kurumlarımızın eseriyiz. Hem ailemizin hem okullarımızın. Öğretmenlerime şükran borçluyum. Ortaokuldaki hocalarımız da bize bilim adamı disiplini vermişler. Fen Bilgisi hocalarımız, Türkçe, Sosyal Bilgiler öğretmenlerimiz. Mesela Tabiat Bilgisi dersinde mikroskopla baktığımda dünyam değişmişti. Görmediğimiz bir dünya olduğunu, canlıları... Ortaokulda Fen Bilgisi'ne gelen bir öğretmenimiz vardı. Bir kâğıdı alıp yırtmıştı. Sonra: "Bu fiziksel değişme" demişti. "Bu fiziksel olarak değişen madde, tekrar yapıtırsan aynı özelliğini korur" demişti. Sonra kâğıdı bir kibritle yakmış ve kâğıt kül olmuştu. "Artık bu bir kâğıt olamaz. Buna kimyasal değişim diyoruz" demişti. Başka bir hocamız ise şu sözlerle beni oldukça etkilemişti: "Kâinatda hiçbir şey yoktan var olmaz, vardan da yok olmaz. Madde değişir". Yani biraz önce kâğıdın kül olması gibi, o kül de zamanla başka bir şeye dönüşebilir. Örneğin, bitkilerin özümsemesiyle bitkinin bir parçası olabilir. Böylece daha o yıllarda maddenin dönüşümünü anlamıştım. Ayrıca lisedeyken Nevin Oğan diye bir edebiyat öğretmenimiz vardı. Beni o etkilemişti. Son sınıfta da Yusuf Yalçın.

-Bu tarihlerde baştan sona kitaplarını okuduğunuz, okumaktan kendinizi alamadığınız yazarlar var mı?

İ. Çetin DİRDİYOK: Ortaokuldaydım. Yıl 1967-68 olabilir. Yeni yıla giriyorduk. Zuhal Akçimen diye bir arkadaşım vardı. Kırmızı saçlı bir kızdı. Vefat ettiğini sonradan bir yeğeninden duymuştum. O bana Hüseyin Rahmi'nin *Tesadüf* romanını almıştı. Çok duygusal geldi bana. Şimdi anlatırken bile etkileniyorum. Hatta o zaman kitabın etkisinden kurtulmak için dışarı çıkıp gezdiğimi hatırlıyorum. Sonra Hüseyin Rahmi'nin başka bir kitabını aldım, onu bitirince başkasını... Ben tahmin ediyorum ki Hüseyin Rahmi'nin 63 kitabını okumuşumdur. Bulduğum yerde alıyordum.

-Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında sizi en çok ne etkiledi?

İ. Çetin DİRDİYOK: O, tabii İstanbul hayatını anlatıyordu; ama Anadolu'da da ona benzer yaşantılar vardı. Sanki oradaki insanları tanıyorum gibi geliyordu. Kocakarıların, kadınların konuşmaları... Zaten Hüseyin Rahmi Gürpınar kadınların arasında büyümüş. Ben de babaannemin yanında dururdum. Babaannemin komşuları, arkadaşları gelirdi... İlginç şeyler konuşurlar, olaylar anlatırlardı. Onların bazıları hâlâ aklımda. O zamanlar zor yıllardı... Hüseyin Rahmi'nin akıcı bir anlatımı vardı. Belki onunla hikâyeyi keşfettim. Sonra başka romanlar da okumaya başladım. Sait Faik'i, Ömer Seyfettin'i tanıdım. Okudukça başka dünyaları yaşamının zevkini gördüm. Benim üniversitem ortaokulummuş meğer. Bugün öğrencilerime anlattığım pek çok şey buradan... Orhan Veli,

Cahit Sıtkı Tarancı, Cahit Külebi, Fazıl Hüsnü Dağlarca. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın, Sait Faik'in, Orhan Veli'nin daha o zamanlarda aldığı kitapları duruyor. Onları almış, okumuşum. Bir taraftan da *Yunus Emre Divanı*'nı okuduğumu hatırlıyorum. Adana'da Pazar günleri caddeler genellikle boş olurdu. Sinemanın önüne bir adam kitap sererdi. Ben oraya her hafta giderdim. İlgimi çeken kitaplar vardı, onlardan biri de *Yunus Emre Divanı*'ydı. Baştan sona okudum onları. Hem de yüksek sesle. Öğretmenimiz: "Yüksek sesle okur, telaffuzunuza dikkat ederseniz konuşmanız düzgünleşir" demişti. Zaten annemin Türkçesi arı bir Türkçeydi, İstanbul Türkçesiydi. Annem hem Antep ağzını bilirdi hem de annesinden babasından dolayı güzel bir Türkçe konuşurdu. Rahmetli anneannem de rahmetli Binbaşı Behçet Ağaran'ın kızıydı. Öğretmen okulunu bitirmiş, fakat Ali Asım Teoman dedemle evlenince öğretmenlik yapmamış. Sanıyorum benim konuşmam da onların eseri. Annenannem Arap harfleriyle yazar okurdu.

-Divan şiiri o yıllarda dikkatinizi çekiyor muydu?

İ. Çetin DEDİYOK: Divan şiiri o zaman biraz anlaşılmaz gelirdi. Ailem aslında mazbut bir aileydi. Çocukluğumda *Mantık'ı't-Tayr'ı*, *Hadikatü's-Süeda'yı*, *Yunus Emre Divanı*'nı gördüm. Sonra amcam onları bana verdi. Kitaplığında sen de gördün. Muhammediyeler var... O zamanlar dinî kitaplar da okuyordum. Belki de müftü olurum diye de aklımdan geçiyordu... Daha ortaokul yıllarında öğretmenimiz bizi *Varlık*, *Hisar*, *Türk Dili* gibi dergilerden birine abone olmaya mecbur etmişti. Ben bu yıllarda *Varlık* Dergisi okuyordum. Türkçe öğretmenimiz Turan Bayar vardı. Şengül Eser... O da Yaşar Kemal'in *İnce Memed*'ini okutmuştu. *İnce Memed*'i ortaokulda okumuştum. Hatta sınıfta tiyatro yapar gibi canlandırarak okuduğumu hatırlıyorum.

-Çocukluk yıllarınızda bir süre matbaada çalıştığınızı biliyorum. Bunun aslında hayatınıza bir yön verdiğini düşünüyor musunuz?

İ. Çetin DEDİYOK: Amcam matbaacıydı. Amcamın matbaacı olduğunu büyüdükçe fark ediyordum. Herhalde ortaokul yıllarında bunu daha iyi anladım. Kemal Matbaası'nda çalışıyordu. Küçüksaat civarında bir yerdedi. Okuluma da yakındı. Bazen amcamı görürdüm. Matbaaya da gidip gelirdim. Lisedeydim galiba Adana'da *Tel Gazetesi* vardı. Mahallî, küçük bir gazete. Eski Vilayet civarında. Bugün Prof. Dr. A. Deniz Abik Hanım'ın da başkanlığını yaptığı Türkoloji Merkezi'nin bulunduğu Kısacıkzade Konağı'nın biraz ilerisinde. Küçük bir binanın altında amcamın çalıştığı matbaa vardı. Rahmetli amcam iyi bir baskı ustası olduğundan ona "Canlı Heiderberg" derlerdi. Zaman zaman yanına giderdim. Orada Recai Saracoğlu vardı. Öğretmenmiş, emekli olmuş. Onun abisi de Mithat Saracoğlu'dur. Gazeteyi, asıl o kurmuş. Bir dönem milletvekilliği de yapmış. İşte o Recai Bey'in matbaa işlerini yürüttüğü yerde benim yaşlarımda çocukları da vardı; ama matbaaya biraz ilgisiz gibiydiler. Ben de amcamın yanında müretteplik ve mücellitlik öğrendim, yazı dizdim. Bazı davetiyeleri hazırladım. Kumpasta yazı dizedim. Yıl ya 1970 ya da 1971 bir şiirimi kendim dizmiştim ve burada basılmıştı. Üniversitede kullandığım defterlerimi de burada ciltlemiştim. Eski fotoğraf sanatçılarından Şahin Kaygun... Onun küçük bir antoloji kitabını ilk defa orada görmüştüm. O şiir antolojisindeki şiirler beni etkilemişti ki bugün ezbere bildiğim şiirlerin birçoğu o antolojidedir.

-O antolojiden ezberinizde olan bir şiiri okuyabilir misiniz?

İ. Çetin DİRDİYOK: Orada daha çok aşk şiirleri vardı. Behçet Necatigil'den, Celal Sılay'dan... Mesela çok kimse bilmez Celal Sılay'ı; ama ben bilirdim ve bu yüzden o yıllarda kendimi farklı hissediyordum. Yani insanın bir konuda bilgisinin olması, haberinin olması onu arkadaşları arasında daha seçkin yapıyor. Okumanın önemini o zaman anlamıştım. Cahit Sıtkı Tarancı, Orhan Veli, Kemalettin Kamu... Bizim üniversitede bile bazı öğrenciler Kemalettin Kamu'yu bilmiyor. Ama ben Kemalettin Kamu'nun şiirini oradan görüp okumuştum. Kemalettin Kamu'nun:

Ben gurbette değilim gurbet benim içimde

mısraı beni çok etkilemişti. Mesela uzunca bir şiiri var, son kısmı aklımda, şarkı da yaptılar:

Sevgilim senin de geçer zamanın,

Ne şöhretin kalır ne hüs ü ânın,

Böyledir kanunu kahpe dünyanın,

Dört mevsimde bir bahar olur!

Evet... İnsanlara seslenen şiirler. Ama oradaki "hüs ü ân" sözünü ben daha sonra öğrendim. Güzellik ve huy güzelliği anlamına geliyor. Yani "hüs" güzellik. "Ân" birleşik kullanılıyor. Onu da Mine Hanım (Prof. Dr. Mine Mengi) hocamdan öğrenmişim. Bazı insanlar için "Hüsünü var ânı yok" derlermiş mesela... "Hüs" yüz güzelliği veya "fiziki güzellik", ân ise "ruh güzelliği". Önemli olan insanın huyu, karakteri, mizacı, terbiyesi demek istiyor. Yani bütün bir kemal. Bir şiir okurken sözcüklerin anlamını bildiğiniz zaman o şiir farklı okunuyor. Ben bunu şarkıcılarda da gördüm. Söylediği sözlerin anlamını bilen şarkıcıların okuduğu şarkılar çok daha etkileyici oluyor. Sanatkâr onu hissediyor. Anlamadığı zaman hissettiremez ki...

-Belki de bunun en iyi örneklerinden biri de tiyatro. Sözler oyuncu tarafından ne kadar iyi anlaşılırsa, seyirciye o kadar güzel hissettirilebiliyor. Böylelikle içten gelen bir duyguyla oynanan oyun rol olmaktan bile çıkabiliyor.

Sizin bir dönem tiyatro ile de yolunuz kesişmişti. Biraz ondan da bahsedebilir misiniz?

İ. Çetin DİRDİYOK: Öğrencilik yıllarında tiyatro çalışmaları yapmıştım. Sahneye de çıktım. Ortaokulda Türkçe öğretmenlerimiz *Hababam Sınıfı*'ni sahneye koyarlardı. Ben de ortaokul ve lise yıllarında tiyatro çalışmalarına katılmıştım. Sonra arkadaşlarla kendimiz tiyatro faaliyetleri yaptık. Oyun hazırlayıp salon kiraladığımız oldu. O tarihlerde Adana'da özel bir tiyatro vardı. *Dost Oyuncular* diye. Onun başında da Bünyamin Satanoğlu, İsmail Ökke, Nuri Özaydın vardı. Nuri Özaydın vefat etti... Ama diğer o ustalar yaşıyorlar. Yani onlar hakikaten amatör olmalarına rağmen profesyonel gibi disipline olan insanlardı. Özel insanlardı... Ben onları saygıyla anıyorum.

-Onların her birini hepimiz saygıyla anıyoruz. Peki, tiyatro ile aktif olarak ne kadar ilgilendiniz?

İ. Çetin DİRDİYOK: Bir yaz tiyatroya devam etmişim. Liseye başlayınca derslerim yoğunlaştı ve devam edemedim. Ama o kısa yaz döneminde bile bazı şeyler görmüştüm. Mesela biz Bünyamin Abi derdik ona.

Bünyamin Satanoğlu'nu epeydir görmüyorum. Ortaokuldaydım. Şöyle demişti: “Tiyatro çalışmalarına başladınız ya, mutlaka tiyatroyla ilgili her yazıyı okuyacaksınız. Makale okuyacaksınız, haberleri okuyacaksınız... Literatürü takip edeceksiniz”. Ben daha o zamanlar “literatür” sözüyle karşılaşmışım. Yani bir tiyatro çalışması, okul dışında bir merak, hobi diyebilirsiniz ama bunun bile beni geliştirdiğini düşünmüştüm. Yıllar sonra öğretmen olduğumda bu faaliyeti devam ettirdim. Böyle bir zorunluluğum yoktu. Sadece öğrencilerime faydam olsun, onlar gelişsin diye. Bir idealist yanım vardı. Toplum daha iyi olsun istiyordum.

-Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girişiniz nasıl oldu?

İ. Çetin DİRDİYOK: Aslında o da benim için ilginç bir anı. Lise sondayken Atatürk Üniversitesi'ne yetecek puanı almıştım. Atatürk adından dolayı üniversiteyi Ankara'da zannediyordum. Ama liseyi bitiremedim o yıl biliyor musun?

-Öyle mi Hocam... Neden?

İ. Çetin DİRDİYOK: Belki de ilk defa duyuyorsun. Benim böyle bilinçli bir yol göstericim olmadı. Yanımda, arkamda kimse yoktu. Boynumuzu büktük ve o yıl bekledik. Belki bazı şeyleri avantaja dönüştürmeyi bildim. Ortaokul ve lisede Fransızca okuyan bir öğrenciydim. Zamanımı değerlendirebilmek adına İngilizce kursuna gitmişim. Resmi de çok seviyordum. Puanım bazı yerleri tutuyordu. Güzel Sanatlar Akademisi... Şimdi adı Mimar Sinan oldu. Akaretler'den biraz ileride, Tophane taraflarında. Oraya müracaat ettim. Bu sırada amcamın oğlu da bir gazetede çalışıyordu. O da İstanbul'daydı, onlarda kalıyordum. Sınav günü vapuru kaçırdım ve sınava gidemedim... O Güzel Sanatlar Akademisi'ne girsem belki şimdi ressam olurum.

-Hocam, resme ilginizi bilmiyordum; ama üniversite defterlerinizdeki kara kalem çizimler her zaman dikkatimi çekmişti. Kenarlarını süslemiş, resimler yapmışsınız. Demek ki bu çizimler, resme olan ilginizden kaynaklanıyor.

İ. Çetin DİRDİYOK: Atatürk Üniversitesi'nde kompozisyon dersinde defterlerimi gördüğünde Şerif Bey (Prof. Dr. Şerif Aktaş) de söylemişti. Benim şiire, resme, tiyatroya, fotoğrafa da ilgim vardı. Kısacası güzel sanatlara karşı ayrı bir hassasiyetim oldu. Ama onları bir taraftan da geliştiremedim galiba. Ancak öğretmen olmayı başardıysak ne mutlu...

-Sınavı kaçırdıktan sonra ne oldu?

İ. Çetin DİRDİYOK: Tam o gün Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun cenazesi kalkıyordu. Resmimizin büyük ustalarından biri. Bedri Rahmi 21 Eylül 1975'te vefat ettiğine göre 22 Eylül falan olmalı. Yani Bedri Rahmi Eyüboğlu'nu da öyle hatırlıyorum. Bu arada Adana'dan, evden aradılar... “Çetin, Erdem telgraf çekmiş” dedi annem. Benim Hüseyin Erdem Ak diye bir arkadaşım var. O da şimdi beyin cerrahı. Yaşıtız biz. Ne kadar değerli, özel arkadaşlarım varmış... O beni Erzurum'a çağırdı. “Çetin buraya puanın tutuyor.” dedi. O zamanlar alınan puanla çeşitli yerlere müracaat edilebiliyordu. Valizimi hazırlayıp Erzurum'a gittim. Orada Erdem de bana yardımcı oldu. Bugün öğrencileri okula anneleri babaları götürüyor. Atatürk Üniversitesi'ne gittiğimde değerli arkadaşım Hüseyin

Erdem AK'la konuştuk. İşletme Fakültesi'ne puanım yetiyordu ve kaydoldum. O zamanın parasıyla 500 lira verdiğimi hatırlıyorum. O sınırlı koşullarda... Sonra arkadaşlardan biri bana şöyle dedi: "Çetin, sen edebiyata da girebilirsin". Ben edebiyatı da çok seviyordum ve o akşam edebiyat bölümüne geçmeye karar verdim. İşletme Fakültesi'ne kaydolmuştum; ama ticaret yanım yoktu, olmadığını biliyordum. Bir de sayılar, muhasebe bana sıkıcı, itici gibi gelmişti. Ertesi gün o kaydı yaktım ve edebiyat bölümüne geçtim. Böylece 1975 yılının Eylül ayında Türk Dili ve Edebiyatı öğrencisi olmuştum. Adana'ya kısa bir süreliğine geri döndüm. Dersler başlamıştı. Ben biraz geç gitmişim. O zor şartlarda ve uzaklık nedeniyle Erzurum'da kendimi gurbette ve çok yalnız hissettiğimi hatırlıyorum. Orhan Veli'nin şiiri gelirdi aklıma... Fakülte'den çıktığım bazı zamanlarda uzaktan tren sesi duyulurdu. Doğu Expressi geçip giderken...

"Bir tren sesi

Duymaya göreyim

İki gözüm iki çeşme"

Hep böyle bir gurbetlik duygusu yaşadım. Ben sanki şiirlerle büyümüşüm, sanki şiirlerde yaşıyormuşum gibi... Bazen "Keşke bu şiirleri okumasaymışım" diyeyim geliyor. Hüzünlü bir insan oldum. Hep ayrılıklar aklımda kalmış, üzüntüler, sıkıntılar... Şiirlere sığınmışım. Şiirler beni kurtarmış. Kurtardı mı, yaktı mı bilmiyorum...

-Bölümdeki ilk dersinizi hatırlıyor musunuz?

İ. Çetin DİRDİYOK: İlk girdiğim ders yanılmıyorsam Eski Türk Edebiyatı dersiydi. Dersin Hocası da Haluk İpekten'di, rahmetli... Sınıfta o esnada tezkire metinleri okutuluyordu. Arap harfli metinleri teksir yapmışlar. Anneannem de Arap harfleriyle yazardı. Çocukluğumda bazı Arap harfli masal kitapları bulur, onları anneanneme götürürdüm. Bana okurdu. O yüzden ben yabancı değildim. Amcam da Arap harfleriyle yazardı, Fransızca bilirdi. İmam Hatipli arkadaşlar vardı. Onlar çatır çatır okurlardı, kısa zaman sonra ben de okumaya başladım. Ama ilk zamanlar biraz ürkmüştüm. İlk okuduğumuz metni hatırlıyorum. Sehi Bey miydi, Latîfi miydi... Sanıyorum ki Ahmet Paşa'yı okuyorlardı. O ilk cümleyi hiç unutmuyorum: "Ahmet Paşa Veliüddin oğlu dimekle ma'rûfdur". Yani Ahmet Paşa Veliüddin oğlu diye tanınır, bilinir. "Burûsevîdir". Yani Bursalıdır. Bursayı şöyle anlatıyordu: "Cennet bu yerin ya altındadır ya üstündedir".

-Peki, Haluk İpekten hoca nasıl biriydi?

İ. Çetin DİRDİYOK: Haluk Bey İstanbul beyefendisiydi. Kendisine özgü davranışları vardı. Çok saygılı bir insandı. Kimseye öyle gereksiz söz söylemez, kimseyi incitmezdi. Pervin Hanım'ın (Prof. Dr. Pervin Çapan) da bir toplantıda söylediği gibi: "Kızdığı zaman en fazla 'Olmaz be birader bu kadar' " derdi. Haluk Bey kişiliğiyle, yaklaşımıyla bizi etkiliyordu. Sade bir insandı. Ayrıntılara dikkatimizi çekerdi. Şiirleri nesre çevirir, günümüz diline aktarırdı. Anlama dikkat ederdi. Manaya, sanatlara... Mesela Bâkî'nin bir şiirini incelerken, ben sanki o bahçelerde dolaşıyormuş gibi olurdu. Mazmuna önem verirdi. Daha Türkiye'de mazmun konusunda çok ciddi araştırmalar yapılmadan önce Haluk Bey bize mazmunu anlatırdı. "Dâğ-ı hicrân"ın bir gelincik mazmunu

olduğunu, ayrılık yarasının gelinciğe veya laleye benzetildiğini Haluk Bey bize anlatmıştı. Mesela lalenin, gelinciğin yaprakları dağılır, uçar gider... Bu, ayrılıktır... Ama açılmadan önce ortasında bir siyahlık olduğunu ve bunun yaraya benzediğini söylerdi. Bu konuda asistanlığımın ilk yıllarında Mehmet Çavuşoğlu'nun yazılarını okumuştum. Sonra Mine Hanım mazmunla ilgilendi. "Mazmun Üzerine" isminde bir yazı yazdı. Ki bu yazı, mazmun konusu üzerinde ciddiyetle duran ilk yazılardan biridir. Daha sonra İskender Pala Dergâh dergisinde "Mazmunun Mazmunu" adlı bir yazı yayımladı. Onun anlatımı da Mine Hanım'ın yazısını biraz daha açıklar gibi oldu. O da çok iyi. Bu iki yazı bence birlikte okunmalı. Nitekim ben derslerde de öğrencilerime onları okutuyorum.

-Haluk İpekten'den başka sizi etkileyen hocalarınız oldu mu?

İ. Çetin DİRDİYOK: Halk edebiyatına da Muhan Bey geliyordu. Muhan Bali... Saim Sakaoğlu daha sonra geldi. O zaman ben galiba ikinci sınıftaydım. Muhan Bey, öğretmen olduğumda örnek aldığım hocalardan biri olmuştur. Ben derse girerken veya ders esnasında Muhan Bey gibi anlattığını fark ediyorum bazen. Çok canlı, ilgili, sınıfta hareket eder, yürürdü... Bir gün de bize: "Çocuklar, ileride öğretmen olduğunuz zaman mutlaka derse girmeden önce hazırlanın. Hatta koridorda yürürken bile zihninizden geçirin neler anlatacağınızı" demişti. Onları hiç unutmuyorum. Bazen öğrencilerin dikkatini çekmek için ellerini çırpardı. Doğal bir akış içerisinde... Kimi zaman derslerimde ben de yapıyorum... Muhan Bey, sanki daha çok ilgimizi çekmiş gibiydi. Bir gün bir âşığın okuyuşunu teyibe almış, ses kaydını getirdi. Ben o zamana kadar, yaşlı adamlar böyle dımbır dımbır saz çalıyor, bir şeyler söylüyor gibi algıladım. O zamanın da pop müzikleri vardı. Modern gençlik var, klasik gençlik var... Biz biraz daha modern gibiydik sanki. Şehir çocuğuyduk herhalde. Halk ozanları bana biraz yabancı geliyordu. Muhan Bey o gün ses kaydını açtı ve eliyle kalbini işaret ederek: "Çocuklar" dedi. "Buranızla dinleyin". Çok etkilendim, halk ozanları benim gözümde değişti. Halk edebiyatına büyük bir ilgi duydum. Beni en çok etkileyen hocalarım Muhan Bali, Orhan Okay ve Haluk İpekten'di.

-Orhan Okay hocadan da biraz bahsedebilir misiniz?

İ. Çetin DİRDİYOK: O da İstanbul beyefendisiydi. Haluk Bey ile ikisi birbirinden beyefendi insanlardı. Kaya Bilgegil'in de kendine özgü edası vardı. O da yeni edebiyat dersimize gelirdi. Aynı zamanda dekanı galiba... Diplomamda imzası var, doğru... Bastonu vardı böyle... Edalı bir şekilde gelir giderdi. Bize "Adem Kasidesi"ni anlatmıştı bir dönem. Solaktı... O sonradan Elazığ'a gitmişti. Fırat Üniversitesi yeni kuruluyordu o tarihlerde. Yanılmıyorsam Belkis diye bir asistanı vardı. Sonra ne oldu bilmiyorum. Kaya Bilgegil hocanın ardından Yeni Türk Edebiyatı'na Celal Tarakçı geldi. Celâl Bey Muallim Nâcî'yi anlatırdı.

-Sınıf arkadaşlarınız kimlerdi? Şimdilerde Türk Dili ve Edebiyatı alanında çalışmalar yapan arkadaşlarınız var mı?

İ. Çetin DİRDİYOK: Bizim sınıfımız 1975 girişli. Sınıfımız sayıca kalabalıktı. Epey akademisyen çıkmış. Bir ara Kadir Atlansoy'yla da konuşmuştuk İstanbul'da Türkoloji kongresinde karşılaştığımız sınıf arkadaşımız Nazım Hikmet Polat bizim sınıftan 10-15'ten fazla kişinin akademisyen olarak çalıştığını belirtmiş. O dönem üniversite

azdı. Türkiye’de İstanbul, Ankara bir de Erzurum vardı. Özellikle edebiyat alanında. Muhan Bey’in şöyle dediğini hatırlıyorum: “Sayılı üniversitelerden birinde okuyorsunuz. Her yerde de Halk Edebiyatı yok”. Edebiyat çok iyiydi orada.

-Mezuniyetinizden biraz bahseder misiniz?

İ. Çetin DERDİYOK: Önceleri olgunlaşma sınavları benzeri sınavlar vardı. Öğrenci, bütün dersleri verdikten sonra seçmiş olduğu herhangi bir dersten sınava girerdi. Sınavda 4 yılda öğrendikleri sorulurdu. Doçentlik sınavında olduğu gibi. Ben Halk Edebiyatı’nı seçmiştim o zaman. Baktım hocalarımız bir sınıfta oturuyorlar. Muhan Bey bir yerde, arkasında Bilge Seyidoğlu, öbür tarafta Saim Sakaoğlu var. Onlar her sınıfa ait çeşitli sorular sorarak bizi sınavdan geçirdiler. Bende iyi ki 4 yılın kayıtlı Halk Edebiyatı bilgileri vardı. Hocalarımızın anlattıklarını eğitim hayatım boyunca not tutmuşum. Sınava girmeden önce, sınıf kapısında hâlâ bu notları okuduğumu hatırlıyorum. Hocalar ne sorduysa bilgi verdim. Ortaokulu, liseyi de böyle bitirdim aslında.

-Sonra öğretmenlik yıllarınız başladı...

İ. Çetin DERDİYOK: Zaman geçti. Ben Millî Eğitim Bakanlığı’na müracaat ettim. 1979’da mezun olmuşum. 1980 yılı oldu... Müracaatıma cevap çıkmadı. Sonra tekrar Ankara yollarını tuttum. Sonunda, Adana’ya tayinim çıktı. Vilayet’ten de Borsa Lisesi’ne atandım. Bu lisede bir öğretmenimle birlikte çalışma fırsatım oldu. Orada da öğretmenim gibiydi. Bilmediğim şeyleri ona sorardım. Yusuf Yalçın... Beni lisedeyken de olumlu yönden etkilemişti. Hep hazırlanır, derse girerdim. Öğretmenlik defterimi görmüşsündür. Önceden dersle ilgili notlarımı alır, öyle derse giderdim. Öğrenciler soru sorarsa mahcup olmayayım diye. Buna dikkat ederdim. Zor dönemlerdi, ortam karışık. Kimse de öğretmen olmak istemiyordu. O zaman... Böyle hümanist, kimseyi ayırdetmeden herkesi anlamaya çalıştım. İnsanlara, topluma faydalı olmaya uğraştım. Hâlâ medeni bir insan olmaya gayret ediyorum.

-Bir dönem burada idarecilik de yaptınız. O yılları anlatır mısınız?

İ. Çetin DERDİYOK: O zaman “Okulun müdür yardımcılığını yapar mısın?” dediler, hoşuma gitti. Gencim ya... Sanki daha önemliymiş gibi geldi bana. Evet, belki oda verirler, odada daha rahat çalışırım dedim. Ama o da bir tecrübe oldu. Hiç de rahat olmuyor. Gelen, giden, soru soran daha çok. Daha erken gelip daha geç gidiyorsun. Daha az derse giriyorsun. Sonra baktım derslerden uzağım, uyardığımda arkadaşlarımla arama sıkıntıları giriyor... İdarecilik çok hoşuma gitmedi benim. Uzaktan da bir şey zannediyorlar baktığında. Sonra kendi isteğimle ayrıldım. Ama yine de Şair Nabi’nin anlattığı gibi bir makamdan ayrılmanın hüznü de oluyor insanda. Onu hissettim. Bir müddet sonra tekrar bana idareciliği önerdiler. Yeniden idareci oldum. Yine aynı duyguları yaşadım ve kendi isteğimle ayrıldım... Sınıfa girmek benim için daha mutluluk vericiydi. Öğrencilerimi çok seviyordum. Ders anlatmayı, bilgi vermeyi... Bu arada tiyatro faaliyetleri de yaptım. Hem de seyirci olarak öğrencileri tiyatroya götürüyordum. Adana’da devlet tiyatrosu vardı. Tiyatroyu, sanatı, edebiyatı tanımlarını istiyordum. Ben de bu arada sanat ve edebiyatla ilgileniyordum. Yeni öğretmen olduğum yıllarda yerel

gazetelerde bir şeyler yazmaya çalışıyordum. *Yeni Adana'da, Expres Gazetesi'nde...* Bugün bu gazete Adana'da Kız Enstitüsü'nün olduğu göbekte (Kıbrıs'ta çember derler) Atatürk Parkı'na yakın... Bir apartmanda *Expres Gazetesi* vardı. *Expres Gazetesi'ni* o zaman Alaattin Kutlu çıkarıyordu. Alaattin Kutlu bize de yer vermişti. 4-5 arkadaşla birlikte orada bir sanat sayfası çıkarıyorduk. Mustafa Dertli vardı. O da şair arkadaşımız. Sonra soyadı Emre oldu. Duran Aydın, Ahmet Çadırcı, Mehmet Taşer, Çetin Boğa... Eli kalem tutan, bir şeyler yapmak isteyen insanlar... Katkıda bulunuyorlardı. Sonra *Akdeniz* diye bir seçki çıkardık. Onu da "Karanlıktan Yakınacağına Bir Mum Yak" düşüncesiyle yayımladık. Yazarak da insanların hayatına yön verebiliyorsun... Mesela Haluk İpekten hocamız vefat etti; ama hâlâ onun kitaplarından yararlanarak ders anlatıyoruz, öğrencilerimize bilgi aktarıyoruz. Mesleki bilgiler... Toplumsal bilgiler de aktarılabilir. Bu yüzden, edebiyat ve düşünce ekseninde böyle şeyler yapmak benim hoşuma gidiyordu. Ayrıca bir yerlerde okumuştum: "Ölüme çare bulamayan insanoğlu yazarak var olmaya çalışıyor." Biz ölse de yazı kalıyor. Hiç olmazsa bizden bir iz kalsın duygusu var. Çünkü yazmadığın, eser bırakmadığın takdirde bir müddet sonra seni tanıyanlar da yok oluyor ve adın unutuluyor. Gerçi öldükten sonra... Ölüye faydası yok yazdıklarının; ama topluma, insanlığa bir katkısı oluyor. Âşık Veysel ne demiş:

Her kim ki olursa bu sırra mazhar

Dünyaya bırakır ölmez bir eser

Gün gelir Veysel'i bağrına basar

Benim sadık yârim kara topraktır.

Evet... O sır bu... Yûnus'un da bu mealde şiirleri var. Yûnus Emre, Karacaoğlan beni etkileyen şairlerdir. Aslında biri mutasavvıf, diğeri halk şairi. Ama bu şairlerin ortak değerleri var. İnsanı, doğayı, güzellikleri seviyorlar. Yine değerli bir yazar arkadaşımız, dostumuz, hocamız Osman Şahin de beni bazı sözleriyle etkilemiştir. O da bir mutasavvıf gibidir... Yaptığımız toplantılardan birinde: "Çetin Bey" dedi. "Şöyle bakın insanların yüzüne. Çirkin insan yok. Bütün insanlar güzel" dedi. Ben de insanları o zamandan beri daha bilinçli olarak öyle görüyorum. Kimseyi çirkin görmüyorum. Gönül gözüyle bakarsan hepsi bir güzellik taşıyor. Bütün insanlar güzel... Bazı toplumsal ilişkiler, egoların çatışmasından dolayı bazen insanlar hatalı, çirkin gelebiliyor; ama özünde hepsi güzel diye düşünüyorum. Âşık Veysel şöyle diyor:

Güzelliğin on par'etmez

Şu bendeki aşk olmasa

Eğlenecek yer bulaman

Gönümdeki köşk olmasa

-Bu güzel şiirler için çok teşekkür ederim. Öyle gönülden okudunuz ki sizi dinlerken sanki başka âlemlere gittim. Peki Hocam, Borsa Lisesi'nde okuttuğunuz öğrencileriniz var. O öğrenciler şimdi hangi mesleklerle uğraşıyorlar?

İ. Çetin DİRDİYOK: Tabii... Benim o zaman okuttuğum ve şimdi hayatın çeşitli kademelerinde yer alan öğrencilerim var. Bu üniversitede de var. Mesela Prof. Dr. Hamza Erol. Olgun davranışlarıyla onu da çok

severdim. ODTÜ'den mezun oldu. Şimdi Mersin Üniversitesi'nde çalışıyor. Prof. Dr. Harun Bal, Ç.Ü İİBF'de, Prof. Dr. Mehmet Demir Ankara Hukuk Fakültesi'nde. Bunların dışında resmî ve özel kurumlarda çalışan pek çok öğrencimiz var. Onların hepsiyle gurur duyuyorum. Doktora öğrencim olarak siz varsınız. Diğer doktora öğrencilerim Doç. Dr. Muhittin Turan, Dr. Fatıma Aydın, öğretmen Döndü Akarca, okutman Ali Köroğlu var.

Görüşme burada sonlandı. Hocamızı epey yormuştum... Ertesi gün kaldığımız yerden devam etmek için ayrıldık. Bölüm koridorunda sakın adımlarla yürürken "İçimden geldi" diyerek şu şiiri okumaya başladı:

Söyle sevda içinde türkümüzü,
Aç bembeyaz bir yelken
Neden herkes güzel olmaz,
Yaşamak bu kadar güzelken?
İnsan dallarla, bulutlarla bir
Aynı maviliklerden geçmiştir
İnsan nasıl ölebilir,
Yaşamak bu kadar güzelken?

- (14 Ekim 2021/Saat: 15:00) Sayın Hocam, en son öğretmenlik yıllarınızı anlatmıştınız. Bugün asistanlık yıllarınızla söze başlamak istiyorum. Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde araştırma görevliliğine nasıl başladınız?

İ. Çetin DERDİYOK: Asistanlık sınavından önce de ücretli olarak Tıp Fakültesi'nde derslere giriyordum. Aynı zamanda Borsa Lisesi'nde de öğretmenlik yapıyordum. Burada bölümün açıldığını duydum. Kütüphanede bir arkadaşım çalışıyordu. Ahmet Çadırcı. O da Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik bölümünden mezun. Biz sanatla ve edebiyatla ilgilendiğimiz için birbirimizden haberdardık. Üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü kurulduğunu, sınava girebileceğimi söyledi. Başka arkadaşlarım da beni gayretli buluyorlardı. Eskişehir'de Latif diye bir arkadaşım vardı. Abdülatif Acarlıoğlu. O da beni teşvik etmişti. "Çetin, ben gidiyorum. Sınavlara müracaat ediyorum" demişti. Bu düşünceler arasında lisede çalışırken de hocalarımdan edindiğim bilgilerle, tuttuğum defterlerle iyi bir öğretmen olmaya çalışıyordum. Coşkulu bir şekilde, genç, dinamik... Öğrencilerime edindiğim bilgileri vermeye uğraşıyordum. İyi insanlar yetişsin, dünya güzel olsun... Hayal mi artık bilmiyorum... Şimdi sanki bunlardan geride kalmış gibiyim veya bana öyle geliyor. Sevgi, coşku, dostluk... İnsanlara hep sevgiyle ve coşkuyla yaklaşırım. İşte... 1984 yılında araştırma görevliliği sınavına girdim.

-Bölüme sınav için geldiğiniz gündün bahseder misiniz?

İ. Çetin DERDİYOK: O zaman Mine Hanım bir odada oturuyordu. Kimse de yoktu. Sadece Mine Hanım vardı. Bir seferinde yanında Hüney Hanım da vardı. Kimya bölümünden bir hocamız. Sohbet ediyorlardı. Onun da entelektüel bir insan olduğunu konuşmalarından anladım. Bir iki soru sormuştu bana. Böylece Hüney Hanım ile

de tanışmıştım. Bölümdeki ortam çok hoşuma gitmişti. “Keşke buraya girebilsem” diye düşünüyordum ve sınava girdim. Sınava ilk girdiğimde olmadı, kazanamadım. Bir daha açıldığını duydum ve tekrar denedim. Fransızca dil sorusu da vardı. Atabay Düzenli hoca Fransa’da doktora yapmış. Hatta bana bir ara Fransızca’yı nerede öğrendiğimi sordu. Fransızca’yı severdim ve tercüme yapabiliyordum, kendi gayretimle ilerletmeye çalışıyordum. Sonra alanla ilgili sorularla mülakat yaptılar. Sınava girdiğimde Mine Hanım ve Mustafa Canpolat’la karşılaştım. Mustafa Canpolat hocaya da mülakatta çalışmalarımın söz etmiştim. Mine Hanım da: “Yazın iyiydi Çetin, okunaklıydı” dedi. Mustafa Canpolat, belki çalışmalarımı beğenmiş olabilir, bilmiyorum. Prof. Dr. Mine Mengi ve Prof. Dr. Mustafa Canpolat’ın jüri üyesi olduğu bu sınavda başarılı bulunmuş, kabul edilmiştim.

-O yıllarda Bölüm’deki çalışma şartları nasıldı?

İ. Çetin DİRDİYOK: O zamanlar bu binada değildik. Bölümümüz göle bakan diğer binadaydı. Doktoramızı yapıyorduk. O kadar yoğun çalışıyorduk ki, dünyayı unutuyorduk. Deniz Hanım (Prof. Dr. A. Deniz Abik), ben, Mustafa Bey (Prof. Dr. Mustafa Apaydın), Dilek Hanım (Prof. Dr. H. Dilek Batislam), Gülseren Hanım (Dr. Öğr. Üyesi Gülseren Tor) vardı. Dilek Hanım bize göre daha gençti. Mustafa Bey ya doktorasını bitirdi ya da o sıralarda bitirmek üzereydi. Ben, Deniz Hanım ve Gülseren Hanım üçümüz aynı odada oturuyorduk. Yaz aylarında kütüphanede çalışabiliyorduk. Çünkü sadece orada klima vardı. Ortalık çok sıcaktı, durulmuyordu. Kütüphanede toplanıp çalışmaya gayret ediyorduk. Çalışmaya ara verdiğimizde, bazen arkadaşlarıma bizim durumumuza uygun hikâyeler anlatırdım. Bunlardan biri İbn-i Haccâc hikâyesiydi. Bir hadis kitabının başında yazıyordu. Haccâc hadis âlimi... Adamcağız kendi odasında, hüccesinde çalışmış. Birisi de bir sepet hurma getirmiş. Sonra herhalde çalışırken fazla atıştırdı ki sabah cenazesini bulmuşlar. Çalışırken ye babam ye... Ölmüş adamcağız.

-Son yıllarda armağan kitaplar çıkardınız. Necâtî Bey, Nâbî, Koca Râgıp Paşa, Nigâr Hanım. Güzel bir hizmet oldu. Bu merak nasıl başladı?

İ. Çetin DİRDİYOK: İkinci sınıfların dersine giriyordum. Çok değer verdiğim, sevdiğim bir şairi, Necâtî Bey’i işliyorduk. Baktım ki bir iki yıl sonra Necâtî Bey’in ölümünün 500. yılı oluyor... Sonra arkadaşlarıma makale göndermeleri için mektup yazdım. Muna Hanım da (Prof. Dr. Muna Yüceol Özezen) bana çok yardımcı oldu, destek oldu... Böylece birlikte bu güzel işi toplamış, kotarmış olduk. Nâbî’de de Dilek Hanım’a (Prof. Dr. H. Dilek Batislam) söyledim. Sağolsun, o da çok ilgilendi. Enstitü dergimiz hâle yola girince de Koca Râgıp Paşa’yı ele aldık. Onun ölümünün 250. yılı oluyordu. Tarihçiler de onunla ilgilenirler. Akıllı bilgili bir insanmış Koca Râgıp Paşa... Râgıp Paşa, Irak’ta kabileleri barıştırmaya çalışmış. Eskiden de bu coğrafyada sıkıntılar varmış. Devlet yöneticisi, bürokraside bulunanların tarihi iyi bilmeleri gerektiğini düşünüyorum. Tarihi bilmezsen tekrar aynı yanlışlara düşersin ve boşa kürek çekmiş olursun. Bu çalışmayla tarihi bilmenin önemini bir kez daha anlamıştım. Sonra Nigâr Hanım ilgimi çekmişti. Nigâr Hanım kader, tesadüf gibi... Ben öğrenciyken Erzurum’da bir sahaf vardı. Onun *Safahat-i Kalb* adlı eserini bulmuştum. Bu eseri Osmanlıca dersinde ödev olarak

yapmıştım. Osmanlıca dersimize Hüseyin Ayan hoca geliyordu. Yaz boyunca oturmuş, zevkle çalışmıştım. Çalışmanın bana epey faydası olmuştu. İşte böyle... Öğrencilik yıllarımdan beri üzerinde durduğum, emek verdiğim *Safahat-i Kalb'i* yakında yayımlayacağım, eli kulağında.

-Başka bir armağan kitap hazırlamayı düşündünüz mü?

İ. Çetin DERDİYOK: Şimdi Ziya Paşa'yı düşünüyorum. Adana'da valilik yapmış, Tanzimat döneminin önemli bir şairi, aydın insanlarından biri. Devlet adamı, vali... Mezarı da burada. Ona gereken değeri vermeliyiz. Adana'da Ziya Paşa caddesi, mahallesi var; ama bir de Ziya Paşa Kültür Merkezi kurulabilir. Tiyatrosu olabilir. Çünkü Ziya Paşa tiyatroya da önem verirmiş. Divan edebiyatını da iyi biliyor. Eskiden beri ilgimi çekmiştir. 15 yaşındayken Ziya Paşa'nın mezarı başında bir tiyatro grubuyla fotoğrafım var. Dost Oyuncular... Oyun grubuyla röportajı yapan da Necmi Onur diye meşhur bir gazeteciydi. Sonradan öğrendim. O zamanlar Necmi Onur'u bilmiyordum. Ziya Paşa'yı birlikte ziyaret etmiştik. Dost Oyuncular, amatör bir oyun grubuydu ama ciddiydi. Bir profesyonel gibi ciddiyetle Adana'da tiyatrolar yapmışlardı. Hatta Atatürk Parkı'nın içerisinde bir Halkevi vardı. O Halkevi'nde kendimiz taş, harç taşıyarak bir sahne yapmıştık. Oradan da çok kimseler yetiştirdi. Hazım Kısakürek... O da oradaydı. Yaşar Nadir Atilla, Mustafa Dertli de vardı. Sahnenin yapımına bizim de katkımız oldu. Mahmut Hazım Kısakürek ile beraber el arabasıyla harç taşıdığımızı hatırlıyorum. Kaybettik onu... Yitirdik. O da tiyatroya renk verdi. Güzel işler yaparsan onlar kalıyor. Yazılanlar kalıyor. Bünyamin Satanoğlu ve İsmail Ökke yaşıyor. Nuri Özeydin'i kaybettik. O zamanlar bir de mezarlığa gittik... Mezar aradık. Nevin Seval'di galiba. Adana'da ölen tiyatrocunun bir kadını. Tiyatroya gönül vermiş. Nevin Seval'i Adana'da bilen çok az insan vardır. Belki tiyatroyla ilgilenen arkadaşlarımız bilebilir. Oysa Atilla İlhan, Tekin Murat Arıburnu onun için şiirler yazmışlar. Şimdi mezarı bile belli değil sanırım. Necmi Onur ile oraya da gidilmişti. Adana'da böyle bir kültür ortamı vardı. Gittikçe her şey vahşileşiyor gibi geliyor bana... Evet... Bilge sanki benimle böyle hayatımın röportajını yapıyormuşsun gibi...

-Hocam ben de çok duygulanıyorum. 10 yıldır sizinle birlikte çalışıyorum... Aslında pek çok ayrıntıyı yeni öğreniyorum...

İ. Çetin DERDİYOK: Belki de bu çok önemli bir şey değildir, ben anlatıyorum ama...

-Çocukluktan bu yana herşeyi bana anlattınız. Bu yüzden ben kendimi mutlu ve şanslı hissediyorum.

İ. Çetin DERDİYOK: Sağol, sağol... Ama ilginç değil mi? Ben İşletme Fakültesi'ne de gidebilirdim. Ne olurdu?

-İşte hayatınız o noktada ne kadar değişmiş...

İ. Çetin DERDİYOK: Asistanlık sınavında da başka bir meslektaş gelecekti, o gelmemiş galiba, onun yerine beni almışlar. O da bir şans. Ne kadar bilgili olursan ol, bazen almayabiliyorlar.

-Divan şairleri arasında sizin için ayrı bir yeri olan şair var mı? Yıllardır gözlemlediğime göre bir şairin sizin için yeri bambaşka.

İ. Çetin DİRDİYOK: Kim sence?

-Yanlış bir şey söylemek istemem ama ben sizi Fuzûlî'ye daha yakın buluyorum.

İ. Çetin DİRDİYOK: Fuzûlî herkes için önemli. Ben de bu coğrafyanın insanıyım. Burada yetişmişim. Çocukluğumuzdan beri acılar, ıstıraplar görmüşüz. Çok şükür, bir sıkıntı çektirmedi babam bize. Fuzûlî'nin dili kullanışı dikkatimi çeker. Fuzûlî hakikaten benim duygularıma tercüman oluyor. Ama ondan önce Fuzûlî'nin de çok etkilendiği Necâtî Bey. Bâkî, Nef'î... Hepsinin yeri ayrı. Nedim... Her birinin karakteri farklı. Nev'î âlim bir şair mesela. Bunları ben hep tanıyordum, dostlarıymış gibi geliyor...

-En sevdiğiniz ve etkilendiğiniz beyit hangisi?

İ. Çetin DİRDİYOK: Mademki sordun. Fuzûlî'nin şu beyti beni çok etkiler:

*Vefâ her kimseden kim istedim andan cefâ gördüm
Kimi kim bî-vefa dünyâda gördüm bî-vefâ gördüm*

En çok bu beytin ikinci mısraını söylüyorum: "Kimi kim bî-vefâ dünyâda gördüm bî-vefâ gördüm". Ama ben kimseyi vefasızlıkla suçlamıyorum. Çünkü dünya hâli böyle. Herkesin kendi düzeni var. Yani istese de bazen dostların sana yardımcı olamayabilirler. Biz de eğer birilerine dost isek onlara yeterince ilgi göstermemiz gerekir. Necâtî'yi de severim. Ahmet Paşa'yı... XV. yüzyıl beni çok etkilemiştir.

-Siz Yeni Türk Edebiyatı'yla da ilgileniyorsunuz. Divan Şiirinin Günümüz Türk Şiirine Yansımaları dersinizde divan şiiri ve modern edebiyat arasındaki ilişki üzerinde duruyorsunuz. Geleneğin izinde yazan şairlerden en beğendiğiniz hangisi?

İ. Çetin DİRDİYOK: Behçet Necatigil... Soyadı Gönül onun. O da Necâtî'yi çok sevdiği için Necatigil soyadını almış. Zaten şairin bir şey demesi önemli değil. Geleneğin devamıdır o. Nasıl ki bir insan kendi kendine var olamazsa, edebiyatla ve şiirle uğraşanlar da öncekilerin bir devamıdır. Kişi, bilinçli bir şekilde nereden geldiğini bilirse varlık gösteren, bir tavrı olan, hareketi, yolu, hedefi olan bilinçli bir şair olur. Geleneği bilirse sadece şiir için değil, bütün bilim ve sanat dalları için bu geçerlidir. Öncesini bilen insanlar daha güzel işler yapıyorlar. Eskiye bilenlerin duruşu daha farklı oluyor. Mesela Haydar Ergülen... Onun bir konuşmasını radyoda dinlemiştim. Şöyle diyordu: "Büyük Türk şiirinin bir parçası olmaya çalışıyorum". Bu sözü beni etkiledi. "Bilinçli bir insan" dedim.

-Siz Cemal Süreyya'yı da çok seviyorsunuz. Hatta "İnsan hayatta şu sözü söylese ve hayattan göçüp gitse yeter, kitaplar yazmaya gerek yok" diyordunuz. O hangi sözdü...

İ. Çetin DİRDİYOK: Pek çok var... Mesela "Her ölüm erken ölüm" Sehl-i mümteni... Ben ne zaman bu sözü duysam bana yanı başımda annem, anneannem sanki birisinden söz ediyor gibi gelir. "Erken gitti..." gibi. Çünkü onlar böyle konuşurlardı. Şair böyle söyleyince...

- Meslek hayatınız boyunca yapmak isteyip yapamadıklarınız var mı?

İ. Çetin DERDİYOK: Aslında hayatımız boyunca öğretmenlik yaptık... Daha çok yazabilirdik. Gece gündüz derse girdik. Ders saatlerine dikkat ederek, hazırlanarak... Hep en uygun biçimde ders yapmaya çalıştık. Öğrencileri yetiştirmek de önemli. Ama daha çok yazmayı, mesleğim dışında iyi bir yazar, sanatkâr olmayı istedim. Zaman veya uygun ortam bulamadım sanırım... Belki de yanlış bir hayatı yaşıyorum bilemiyorum...

-Hocam, bu alanda çalışan gençlere ne tavsiye edersiniz?

İ. Çetin DERDİYOK: Sibel Üst bir kitap hazırlamıştı. Orada bir şeyler söylemişim. Ama birkaç cümle daha ekleyeyim. Ne yapılabilir? Eski Türk Edebiyatı'nın hayattan kopuk olduğunu düşünmüyorum. Bu yüzden hayatı iyi tanımlarını, günümüz yazarlarını okumalarını, film izlemelerini, tiyatroya gitmelerini, müzik zevlerinin olmasını isterim. Önce iyi bir toplumsal varlık, iyi bir insan olmak, sonra da meslekte temayüz etmek, gelişmek isteniyorsa mesleğin gerektirdiği terbiyeyle birlikte eski hocaların yazdıklarını okumaları, tanımları gerekir diye düşünüyorum. Aslında bizden önce birçok şey yazılmış. Daha önce yazılmış, araştırılmış olan metinleri mutlaka görüp tanımak gerekiyor. Sen görmüş olabilirsin; ama konuyu tam anlamıyla araştırdın mı? O da senin bir anlamda anlayışını, bilgini gösteriyor. Bir konuya el attığın zaman dergileri taramak gerekli. Küçük parçaları bile görmek lazım. Bir çalışmaya baktığında hemen fark edebilirsin. Çalışmaların kaynaklarına bakıyorum. Neleri görmüş, görmemiş gibi. Oradan araştırmacının nasıl biri olduğunu tahmin etmeye çalışıyorum. Şimdilerde ise gazete yazısı yazıyormuş gibi oturup yazılar yazılıyor gibi geliyor bana. Öyle olması rahatsız ediyor. Yani her şey kişinin kendisine göre... Bunun dışında tarih, mitoloji, felsefe okumak gerekir. Bunları bilirlerse insanlık için daha iyi olur. Son olarak şunu söyleyeyim: İnsanı gerçekten yalın bir şekilde anlamak önemlidir. Ben hep böyle bakmaya çalıştım hayata. Hiçbir düşünceye körü körüne bağlanmadan, bilimsel, objektif bir bakış açısıyla sağlıklı ve mutlu bir yaşamı hedefleyerek çalışılmalıdır...

- Verdiğiniz değerli bilgiler ve ayırdığınız kıymetli zaman için çok teşekkür ederim.

İ. Çetin DERDİYOK: Ben teşekkür ederim.